

ДОЦІЛЬНІСТЬ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Серед сучасних вчених існує багато різних поглядів щодо правової природи екологічно-правової відповідальності, як виду юридичної відповідальності. Одні повністю заперечують існування цього правового інституту, в той час як інші визнають його самостійність. Загалом, ідея необхідності запровадження екологічно-правової відповідальності є важливим кроком вперед у розвитку теорії екологічного права, адже, як відомо, зазначений вид юридичної відповідальності відповідає всім загальним ознакам, що є характерними для усіх видів юридичної відповідальності.

З одного боку, деякі вчені, зокрема проф. В. М. Яковлев, зазначають, що юридична відповідальність за порушення екологічного законодавства виражається у застосуванні державними органами примусових заходів майнового і особистого характеру до підприємств, установ, організацій, посадових осіб і громадян, які порушили екологічне та інше законодавство [1, с. 97-98]. З іншого, кожна з форм юридичної відповідальності реалізує норми певної галузі матеріального права, у якій зазначені відповідні види правопорушень і санкції за їх вчинення, тобто юридична відповідальність втілюється у відповідній процесуальній формі.

Щодо екологічних правопорушень, то вони за своєю формою можуть бути кримінально-правовими, адміністративно-правовими, цивільно-правовими та дисциплінарними. Так, екологічним законодавством України встановлена відповідальність за правопорушення у галузі охорони навколишнього природного середовища. Наприклад, у ККУ України злочини у галузі екології об'єднані в розділі VIII, а Кодекс України про адміністративні правопорушення у главі VII передбачає правопорушення у сфері охорони природи, використання природних ресурсів та охорони культурної спадщини.

Зазначені вище правопорушення вважаються екологічними, адже об'єктом посягання є компоненти навколишнього природного середовища. Однак екологічне правопорушення, завдяки різним властивостям, визначає специфіку відповідної форми відповідальності, адже один і той же об'єкт навколишнього природного середовища може бути предметом різних правопорушень [2, с. 174].

Щодо особливостей спеціальної екологічно-правової відповідальності, то вони проявляються у спеціальних заходах відповідальності, які,

зазвичай, стосуються організаційних заходів впливу на порушників екологічних норм. До таких спеціальних санкцій екологічно-правової відповідальності можна віднести: обмеження права природокористування [3]; обмеження або тимчасова заборона чи припинення діяльності підприємств, установ та організацій у разі порушення ними екологічного законодавства; припинення праваприродокористування у випадках порушення природокористувачем норм, правил і інших вимог [4]; позбавлення права природокористування, якщо подальше використання природних ресурсів може завдати шкоди навколишньому природному середовищу; невідшкодування затрат, які порушник вклав у природний об'єкт за період самовільного використання [5] та інші.

Норми спеціальної відповідальності за екологічні правопорушення передбачаються у різних нормативно-правових актах та застосовується з метою припинення порушень правил охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів та вимог забезпечення екологічної безпеки.

Таким чином, можна дійти висновку про необхідність виділення екологічно-правової відповідальності як окремого правового інституту, що обумовлено декількома факторами, зокрема характерною ознакою саме цього виду юридичної відповідальності є те, що вона застосовується за вчинення екологічного правопорушення та покладається, як правило, у певній процесуальній формі, яка встановлена законодавством. Для екологічно-правової відповідальності характерним є володіння спеціальними екологічно-правовими заходами впливу на правопорушників. Отже, саме в процесі застосування екологічно-правової відповідальності реалізуються матеріальні норми, якими встановлені заходи державного примусу для осіб, які вчинили екологічне правопорушення, та відбувається відшкодування спричиненої екологічної шкоди.

Список використаних джерел

1. Яковлев В. Н. Экологическое право / В. Н. Яковлев. – Кишинев, 1988. – 398 с.
2. Екологічне право: підручник / за ред. А. П. Гетьмана. – Х. : Право, 2013. – 432 с.
3. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 132/94-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 3-4. – Ст. 27.
4. Водний кодекс України від 06.06. 1995 р. № 213/95 – ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 24. – Ст. 55.
5. Лісовий кодекс України в редакції Закону України від 08.02.2006 р. № 3404- IV // Офіційний вісник України. – 2006. – № 11. – Ст. 99.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Караханян К.М.